

פרק תשעה־עשר:

עבודה באמונה

כבר אמרנו, כי הציור¹ הוא המפתח לאמונה. ציורים מעוררים ומחזקים את הכח, והם המבססים את המחשבה, ולכן כתב הרמב"ם, כי אמונה — זהו הציור הנכון והאמיתי. אי לזאת, הרוצה לחזק ולהעמיק את אמונתו, זאת היא עבודתו. כפי שכתב ר' יהודה הלוי בכוזרי (ג, ה):

„החסיד מצוה את המדמה, להמציא ההדורה שבצורות הנמצאות אצלו בעור הזכרון, לדמות אליו הענין האלוקי המבוקש, כמו מעמד הר סיני ומעמד אברהם ויצחק בהר המוריה, וכמו משכן משה וסדר העבודה וחול הכבוד בבית המקדש וזולת זה הרבה“.

דבר גדול הוא, לצייר לעצמו, כיצד היה נראה יציאת מצרים, קריעת ים סוף ושירת הים כשמשו רבנו אומר את השירה וכל ריבבות אלפי ישראל עונים אחריו. על מתן תורה נצטוונו לדעת הרמב"ן בלאו:

„שלא נשכח מעמד הר סיני ולא נסיר אותו מדעתנו, אבל יהיה עינינו ולבנו שם כל הימים, והוא אמרו יתעלה השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב וגו'“.

(השגות הרמב"ן על סה"מ מצוה ב)

יתאר נא המאמין לעצמו איך הוא בעצמו עומד בתחתית ההר יחד עם כל ששים רבוא מישראל, ההר בוער באש עד לב השמים ומשה רבנו בראש ההר, והוא שומע בנבואה דיבור אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה, והוא נרתע לאחוריו ומתעלף מרוב אימה ופחד ורק טל של תחיה הנסוך עליו משורש התורה במרומים מחייהו ומקרבהו לשמוע הדברים עד תומן, ואיך אינו פוסק אח"כ מלהשתומם על גדלות כזאת שזכה לה בתוך כלל ישראל, לשמוע אלקים חיים מדבר את האדם, „וחי“ — „הרוח קדישא ביה ומתקיים“, נהפך הוא, האדם מישראל, לאיש אחר יען נתגלה רוח הקדש בקרבו, היות נצחית... ועם זאת — הוא מתחנן לפני משה רבנו „דבר אתה עמנו“, כי ירא הוא לנפשו פן ימות אם יוסיף עוד לשמוע את קול השם, ומשה רבנו מצטער על כך כי עמדו מרחוק מרוב יראה, ולא גברה בהם רוב אהבה לדבר השם לשמוע כל התורה כולה מפיו ית', ולא נצחה אהבה זו את פחד המות! מי שנחרת בלבו ציור חי מאמיתת המעמד בהר סיני ויהיו עיניו ולבו שם כל הימים, יתגבר כח אמונתו וגם ימצא בשכלו תמיד מהלך איתן לבסס אמונתו

זידע „מה להשיב לאפיקורס“. והנה דברי ימינו הנם מלאים וגדושים מצוירים של יופי וגדלות ואמת להפליא. המחיה צוירים כאלה בלבנו הנו נמצא תמיד בחברת שמעון הצדיק אשר גם אלכסנדר מוקדן התבטל לפניו. בחברת הלל הזקן ור' עקיבא, רבנו הקדוש רבא ואבבי, וכל אשר יוסיף להכיר גדולי ישראל בהווה ובעבר יתוספו לו צוירים מאמיתת תוה"ק!

**

הנכנס לעומקם של הדברים רואה בעליל, כי עבודת האמונה מקיפה את כל האדם, כל התורה וכל המצוות וגם כל חיי עוה"ז. יותר מדי השתלטה השיגרה עלינו ואיננו חושבים עוד על כך. אך העובד לחזק ולהעמיק את אמונתו ניגש לכל מעשה מצוה בכוונה תחילה שהמצוה תשאיר רושם בלבנו. כל „אמן“ שהוא עונה וכל ברכה שהוא מברך, כל מצוה שהוא מקיים וכל דף גמרא שהוא לומד — הכל מקשר אותו בפשר אמיץ וברקימא עם אמונתו.

כבר קדמו לפרק זה דברי תו"ל על העונה אמן בכל כחו ודברי הרמב"ן על ענין כל המצוות. אך כיצד תתחזק אמונה על-ידי לימוד גמרא? בזה מדריך אותנו הרמב"ן בתמשך דבריו הנ"ל על זכירת מעמד הר סיני:

„וזהוהיר פן יסורו מן הלב שנודיעם לבנים ולבני בנים לדורות עולם. ואל תטעה בזה מפני דרשם בפ"ק דקדושין (דף ל, א) לבניך ולבני בניך בלימוד התורה לבני בנים, כי לימוד אמונת התורה הוא הלימוד בתורה“.

הננו לומדים גמרא: כל סוגיא מבוססת על „פסוק“ או „הלכה למשה מסיני“ וכל ריבוי ההלכות, התקנות והגזרות נובע מרוב המורא והפחד בפני „דבר ה' זו הלכה“ (שבת קלט, ב). תו"ל הקדושים למדו את דבר ה' כנתינתו מהר סיני — ומקרא מלא הוא:

„והודעתם לבניך ולבני בניך וכתוב בתריה יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב — מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע!“ (ברכות כב, א)

ואף אנחנו, בלמדנו את סוגית הגמרא רואים את כל המורא והפחד של תו"ל בדבר ה', ונזכר גם עלינו הפחד מדבר ה', ורואים גם אנחנו כמו עינינו: „הלא כה דברי כאש נאם ה'!“ כזה הוא משפט דבר תורה ומשפט לימוד תורה! רבנו הגאון ר' ישראל סלנטר זצלה"ה בלמדו המשנה הראשונה בב"מ למד כך: „שנים אחזין בטלית, זה אימר אני מצאתיה וכו' אומר הבורא שולט כו' יחלוקו!“

כל הלומד תורה לומד ממילא גם אמונת התורה, אך העובד-להעמיק ולחזק את אמונתו וניגש ללימודו בשימת-לב — כפליים יקנה בנפשו אמונת התורה!

**

עובד זה, כשהוא פונה אל הבריאה — מה היא אומרת לו? הרי כבר למדנו את דברי הרמב"ן ש„אין לעליון בתחתונים הפץ מלבד זה שידע האדם ויודה לאלקיו

שבראו". והעושה עיקר מאמונתו כשהוא שם דעתו על היצורים כולם — עולם חדש מתגלה לפני עיניו; לא שהוא מוצא ביצורים ראיות על אמונתו אשר כאילו אמונתו רופפת' בלעדי מופתים שכליים מוחשיים — חס מלהזכיר! אמונה הזקוקה לראיות — איננה אמונה! אבל הלא כבר ביררנו, כי עיקר האמונה היא בלב, בגדר "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים", וכדי לקנות אמונה בלב קגין אמיתי מוכרחים לחדש תמיד ציורים חדשים המחזקים ומעמיקים כל ענפי האמונה. התחדשות תמידית זאת מוצא העובד בתוך הבריאה, עד שמתגלה לו — בהתאם לדברי הרמב"ן הנ"ל — כי כל הטבע כולו הגו ציור גדול המורה על הבורא ומדותיו. כל יצור וכל תופעה וכל תהליך בטבע רומזים על חכמתו, על חסדו, על השגחתו ועל יחודו ית', וזהו ענין כל הבריאה כולה! ומה גפלאים לפי זה דברי חז"ל בברכות י, ב:

"רב שימי בר עוקבא ואמרי לה מר עוקבא הוה שכיח קמיה דרשב"פ והוה מסדר אגדתא קמיה דריב"ל. א"ל מאי דכתיב ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו? א"ל בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם: מדת בשר ודם צר צורה על גבי הכותל ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים, והקב"ה אינו כן: צר צורה ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים, והיינו דאמרה חנה אין קדוש כה' כי אין בלתך ואין צור כאלוקינו — אין צייר כאלוקינו!"

הרי מפורש בחז"ל, כי כל הבריאה היא בבחינת "ציור", והבורא ית' אשר המציא את הבריאה הגדולה הזאת הנו "צייר", אלא ש"אין צייר כאלוקינו", כי ה"ציורים" שלו הנם חיים! והמאמין המעמיק — כשהוא פותח את החלון ומסתכל בשמים, בלי שום מליצות השמים מספרים לו כבוד אל ומעשה ידיו מגיד לו הרקיע, ובהתהלכו בחוץ הוא שומע עצי היער מרגנים מלפני השם, הרוח המנשבת אינה אלא "עושה דברו", הכפירים השואגים לטרף אינם אלא מבקשים מאל אכלם, בירידת גשמי ברכה הוא מודה לה' על כל טיפה וטיפה שהוא מוריד לנו, כי כל אחת — מתנה היא מאתו ית'. הוא מתבונן בכל כחות ותהליכי הגוף ומבשרו חוזה אלוה.

"תנא דבי ר' ישמעאל: אלמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים אלא פעם אחת בחדש — דים" (סנהדרין מב). אין צריך אלא להתבונן בחידוש הלבנה כדי לראות את היוצר והמחדש ית' עד שחז"ל קוראים לראיה זו "קבלת פני השכינה" (ונראה ברור, כי "קבלת פני השכינה" היא ההסתכלות בלבנה המחודשת עצמה, וברכת הלבנה היא ברכת ההודאה על קבלת פני השכינה). אולם, למאמין המעמיק הרי כל סעודה היא ציור, איך הוא ית' זן את כל העולם כולו בטובו, בחן, בחסד וברחמים, וכל נשימה מזכירה לו "אשר בידו נפש כל חי", וכל יקיצה בבקר גדר של תחיית המתים. תקצר היריעה מהכיל. כל הבריאה מלאה אמונה. "אין צייר כאלוקינו".